

Käynti Wenäjän Karjalassa - matkakertomus vuodelta 1892

Oulussa ilmestynyt *Louhi*-sanomalehti julkaisi vuoden 1892 elokuussa (numerot 93, 94, 95) matkakertomuksen *Käynti Wenäjän Karjalassa*. Yksityiskohtaisesti kulkureittiä selostavan kuvauksen mukaan matkaa taitettiin Suomussalmen kirkonkylästä Vuokin reittiä pitkin Vienan puolen Kivijärvelle, Vuokkiniemeen ja Uhtualle ja sieltä takaisin. Kirjoittajan nimeä ei mainita, eikä matkan tarkoitus käy tekstistä selville. Matkaajia oli kaikesta päätellen useampia.

Muutamia huomioita matkakertomuksesta: Heti alussa kirjoittaja mainitsee Alanteen talossa asuneen ”surullisesti kuuluisan” maisteri W. Churbergin. Waldemar Churberg (1848–1924) oli kirjailija, kustantaja, kääntäjä ja innokas suomen kielen ja suomalaisen kulttuurin puolustaja. Ruotsia äidinkielenään puhuva Churberg hankki suomen kielen taidon toimimalla kotiopettajana Suomussalmella. Kirjoittaja luonnehtii Churbergiä ”surullisesti kuuluisaksi” luultavasti siksi, että tämä yritti murhata fennomaaniystävänsä, rikosoikeuden professori Jaakko Forsmanin. Churberg tuomittiin teostaan Lapinlahden mielisairaalaan, josta hänet pian siirrettiin Käkisalmelle parantumattomien rikosvankien mielisairaalaan. Vapauduttuaan hän joutui elämään karkotuksessa ulkomailla useita vuosia.

Vuosi 1892 oli paha nälkävuosi sekä Kainuussa että Venäjän Karjalassa, mikä ilmenee kertomuksestakin. Tekstissä puhutaan useamman kerran Suomussalmelle nälästä kärsiviä auttamaan lähetetystä diakonissa Charlotte Wetterstenistä. ”Ruokaröökkynäksi” tai ”syöttäjäroökkynäksi” kutsuttu tarmokas diakonissa tunnettiin myös Vienan puolella. Wetterstenin avustusmatka Vianaan sai huomiota Oulussa asti: *Louhi* (14.7.1892) kirjoittaa, että neiti Wettersten on lähdössä Vuokkiin jakaakseen siellä apua eniten tarvitseville, etenkin ylivuokkilaisille, ja että hänen aikomuksensa on käydä myös Vienassa. *Oulun Ilmoituslehden* 25.9.1892 uutisen mukaan Charlotta Wettersten oli käynyt Vienassa 10 peninkulman¹ päässä rajalta nälästä kärsiviä auttamassa ja ”siellä on hän muun ohessa waeltanut 3½ penikulmaa korpitaiwalta jalkasin ja waiwalla päässyt jokien ja purojen poikki, joissa ei siltoja ollut”.

Matkalaisten huomio kiinnittyy rajalla olevaan suureen, punaiseen ristiin, ja se on heille myös ensimmäinen merkki omasta kulttuurista poikkeavasta vienalaisesta kulttuurista. Ristin punainen väri on yllättävä tieto. Tästä Vuokinlatvan rajanylityspaikan matkamiehen rististä on kovin vähän tietoa. Tarkimmin sitä on kuvannut Vivi Vuoristo teoksessaan *Ikävä omia maita* (1983), mutta hänkään ei kerro ristin väristä mitään. Joka tapauksessa ristillä on ollut tärkeä merkitys vienalaisille, mikä käy ilmi Vuoriston teoksesta: ”Kaikkein rakkain oli meille kuitenkin Rajan risti. Se oli

1 Tässä tarkoitetaan ilmeisesti vanhaa peninkulmaa eli noin kuuden kilometrin pituista matkaa./ MKy

pystytetty Vienan-Karjalan ja Suomen rajaviivalle ja iältään niin vanha, ettei kukaan osannut sanoa sen ikää. 'Jumala tietäny konsa vet on loajittu', sanottiin. Se oli kolmiosainen risti, jonka pokkiapenaan oli kiinnitetty Pyhän Pohrotsan opresa. Vielä oli jonkinlainen rahalaatikko tai sen tapainen ristin juurella. Tullessamme Kajaanista päin Rajan risti vilkutti meille ensimmäisen tervehdyksen kotiseudulta ja ripustimme puolestamme valkeasta vaatteesta leikatun nauhan sen poikkiapenaan. Silloin tuntui kuin olisimme jo olleet kotoisilla kunnilla. Loppumatka, parisen kilometriä järven selkää sujui kuin leikiten."

Marja Kynkäänniemi, FT, Oulu
Vienan reitti ry:n hallituksen jäsen

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

Käynti Wenäjän Karjalassa

Suomussalmen kirkonkylästä lähdettiin heinäkuun 12. päivä illalla soutamalla ensinnäkin Törmälän mökkiin, siitä astumalla 3 kilometriä ja taas vähän matkaa weneellä Alanteen taloon, joka on luonnonihanalla niemellä. Pitäjän nimismies asuu tässä talwella, - kesällä on talo hankalalla tilalla koska tänne kirkolta tullessa täytyy olla kaksi wenettä ja huonosti porrastettu suokin on wälillä. Matkan pituus kirkolta Alanteelle on 10 ½ kilometriä. Tässä talossa on ennen aikaan, kolmena kesänä, asunut surullisesti kuuluisa maisteri W. Churberg, oppiakseen suomen kieltä.

Syötyämme ja kahwia juotuamme lähdettiin weneellä Wuokkiin, jossa Niipaskosken kuwetta noustiin käwelemään. Yö oli pilwinen ja kylmä, pohjatuuli puhalteli niin kuin koko kesän; sadetta kumminkaan ei sattunut. Kyllösen taloon tulimme aamulla 13 päivä kello 3 seudussa. Tämä talo on kuulu warallisuudesta ja harjoittavat talonmiehet kauppa terwain ja jauhojen kanssa. Melkein kaikki Wuokkilaiset owatkin heidän asioissaan. Jos weroa eli muuta maksua on jollakin niin Kyllönen eli Kowalainen, joka myöskin on warallinen talokas Wuokinrannalla, niistä pitää huolen. Mies joka meitä oli soutamassa sanoi, että "pulassa olisimme olleet, jos emme näihin taloihin olisi woineet turwata tämänkin talwen aikana." Kello 10 e. pp. pitkitettiin matkaa Salmijärwen taloon Yliwuokissa. Tällä wälillä on neljä koskea Siikakoski, Kiuas, Haapakoski ja Niwa, joita noustessa täytyi käwellä. Kyllösestä yhtyi matkueeseen muuan Iiwana, Kiwijärven kylästä, joka on ensimmäinen kylä Wenäjän puolella, paluumatkalta tukkilautalta. Hän oli ansainnut 2 m. ja 30 p. päiwältä ja suurella säästäwäisyydellä oli jäänyt hänelle vähän taskuun. Tukkimiehet walittavat palkkoja huonoiksi ja ruokaa kalliiksi ja monella kuuluu jääneen welkaa sawottaan. Päälliköt

kuuluu pitäneen hintana leiwällä 25 p., woilla 80–90 penniä, tupakilla 75 p. wanh. naulalta. Salmijärwen taloon tultiin kello ½ 1 - juotiin kahwia ja lewähdettiin, kello 3 lähdettiin Hyrylle eli oikeastaan Malahwiaan, jonne karttuu Kyllösestä matkaa yli 30 kilometriä. Salmijärwen ja Hyryn wälissä on wiisi koskea nimittäin Saapaskoski, Saarikoski, Paaso, Myllykoski ja Tornion koski. Nämä eivät olisi kowin pitkät, mutta kiwiset, aiwan perkaamattomat. Malahwialaiset juuri sauwoiwat terwalastejaan Saarikoskessa. - Kowin hankalalle ja waaralliselle näyttää rannalta katsojalta kun weneitä kuletetaan kiwien wälitse ja ylös nousu se wielä vaikeampaa on, kun on weneeseen Oulussa painoa hankittu. Malahwiasta käweltiin 7 kilometriä Kelloniemen mökkiin, joka on wiimeinen talo Suomen puolella - siitä weneellä wähän matkaa, sitten taas käweltäwänä wähän kangasta, jossa on Suomen ja Wenäjän raja. Rajalle on asetettu suuri punainen risti - semmoinen, joita nähdään wenäläisten hautausmaalla; - siihen oli kiinnitetty pieni lukollinen säästölaatikko, johon uhrasimme 25 penniä, sekä Jumalan kuwa. – Tähän kokountuwa raha taitaa tulla pohjarahaksi Kiwijärwen kylään perustettawalle kirkolle selitti Iiwanamme. Nyt oltiin suuressa Wenäjän waltakunnassa ja kun wähän wielä kulettiin weneellä tultiin Kiwijärwen kylään. Kun nouset maalle, huomaat heti että olet Wenäjällä. Rakennustapa on aiwan erilainen kuin meillä. Talot enimmiten pyöreistä hirsistä, korkeat, jyrkät katot ja pienet ikkunat, joita on monta yhdessä huoneessa - isommissa 6–8.

Oppaamme wei meidät Ison Simon taloon, parhaaseen taloon: - niinkuin hän sanoi – yöksi jossa meidät, vaikka oli jo myöhäinen, otettiin ystävällisesti vastaan. Emäntä tässä talossa on kotoisin Seinäjoelta, kastettu kreikan uskoon. Hän keitti meille kahwia, teki wuoteen ja toiwottaen hywää yötä jätti hän meidät miettimään tämän puolen oloja. – Ikkunasta oli meillä siewä näköala – pieni lampi kiiksi niin kirkkahana puiden wälitse ja ympärillä kauniita ruis- ja ohrapeltoja. Aamulla emäntämme herätti meidät, koska oli kuullut että toisesta talosta lähdetään hewosella Ajuanlahteen, että me toimittaisimme matkakapineemme niiden matkaan, jotta emme kantajaa tarwitseisi hankkia. Laitomme niin kapsäkkimme, ewäswakkamme ja kontin, joka oli leipää täynnä – meille oli kuulunut että Karjalassa ei ole kenelläkään leipää, niin warustimme sitä kosolta mukaamme – sekä liikanaiset päällyswaatteet edeltäpäin menemään. Nyt oli tullut tunnetuksi ympäri kylää, että oli tullut herroja Suomesta ja niitä piti tietysti käydä terwehtimässä. Kohta olikin luonamme koko joukko awunpyytäjiä, jotka lattialla parkuen ja kontaten ”Jumalan nimeen” koettivat kärsiwällisyttämme. Jokaisella oli kyyneleet ja kiitokset walmiina Suomalaisille – joiden toimesta talwen aikana heille oli toimitettu jauhoja – ”muuten olisimme aikaa sitten jo kuolleet – ei meidän omat herrat perusta meistä mitään” walittivat nuo surkeannäköiset olennot. – 14 päiwänä noin 10 tienoilla lähdimme astumaan pitkälle, 20 kilometrin taipaleelle ja yritimme emäntämme kanssa joka oli meitä saatolla, starschinan kotiin joka oli Paahkuminwaaralla, waan starschi oli itse mennyt

wirkansa hoitoon Wuokkiniemelle ja emäntänsä lehdenriiwintään metsään. Astuttiin siis eteenpäin – emäntämme palasi kotiinsa toiwottaen terwetulemista takaisin – oli yö eli päiwä kun palaamme.

Tätä taiwalta moitittiin huonoksi, waan oli tie alussa jonkulainen, ei aiwan huonokaan. Porrastukset oliwat kumminkin outoja: - meillä kun soille hirret pannaan pitkinpäin ja owat sileästi weistetyt niin niissä kulkee helposti. Wenäjällä pannaan porraspuut poikkipäin pyöreistä hirrenkapuloista joita on waikeanlainen kulkea hienopohjaisissa pieksukengissä, kun jalkapohjat tahtowat heltyä. Tuhka tiheään tapasimme köyhiä naisia tällä wälillä jotka kantoiwat kotiansa jauhoja Wuokkiniemen makasiinista, josta köyhille wielä annettiin rahaa vastaan ja welaksi. Surkeaa oli nähdä noita kuihtuneita olennoita raskaan taakkansa kanssa itkewän ja huokaawan. Melkein jokainen siunasi Suomesta lähetettyjä jauhoja ja apuja ja useampi muisti kysyä ”ruokaröökkynää” tarkoittaen neiti Wettersteniä, joka paljon on holhonut Wenäjän puolen köyhiäkin. Terwehtien meitä ”terwenn’ eläkät” ja ”terwennä matatkaa” pitkittiwät he tietään odottawan perheensä luokse ja me Ajuanlahteen päin, jonne meillä pahin tie oli wielä jälellä – kaksi pahaa suota kahlattawana ja lopulla ilkeän wetelää sawimaata. Lahteen kun tulimme oli siellä koko joukko köyhiä odottamassa jauhoweneitä Wuokkiniemestä joiden matkassa meidänkin oli mentäwä. Tehtiin sääskensawua – muutettiin kuiwia jalkineita ja syötiin piirakkaisia ewäswakasta.

Tästä oli wielä 10–11 kilometriä Wuokkiniemelle wenematkaa ja saimme soutajiksi 80 vuoden wanhan houraawan mummon, wähän sukua lauttaaja Miihkali Pertuselle, ja nuoren tytön, joka sanoi olewansa kotoisin Kiannalta Matti Pyykkösen tyttö, ja näytti olewan karjalainen puheessa ja puwussa. Naiset kaikki owat kansallispuvussa, joka on hywin loistawa, tawallisesti jonkulainen paita eli pusero punaisesta karttuunista ja hame joka kainaloihin asti edestä wedetään ja kannatetaan koreilla nauhoilla on erinlaisesta waan myöskin hywin loistawasta waatteesta. Esiliina on – jos mahdollista – wielä loistawampi ja päässä heillä on myssy silkkiwaatteesta kulta- ja helmikoristeilla waimoilla, waan tyttöjen pääkoristeena on ainoastaan leweänlainen punainen nauha.

Wuokkiniemeen mennessä oli isonlainen koski – Köynäs -, erinomaisen sopiwa jonkulaiseen tehdasliikkeeseen. Kello $\frac{1}{2}$ 7 saawuimme illalla Wuokkiniemelle kauppias Stefan Remsujeffin taloon, jossa hywin kohteliaasti otettiin vastaan. Yön wiiwytyämme täällä lähdimme aamulla 15 päiwänä suurella weneellä 5 soutajan kanssa Jywälahden kylään, jonne tulee aiwan wenematkaa noin 32 kilometriä. Ennenkö rannasta päästiin lähtemään, oli soutajilla – joita olisi paljonkin ollut – kiista kuka heistä tämän tienestin saisi. Kulkiessa näillä seuduin ei saa olla hywin hienotuntoinen – eli – jos niin on – täytyy panna korwansa tukkoon, sillä kansan keskinäinen puhe on hywin siwistymätöntä, wäliin noituwat waimonpuoletkin ja sukkeluuksia, vaikka minkälaisia, lausutaan.

Miehet owat sittenkin paljon siwistyneempiä, luultawasti sentähden että he enemmiten kulkewat ja oleskelewat Suomen puolella.

Samalla aikaa kun me lähdimme, lähetettiin 3 weneellä jauhoja hakemaan Kemistä, jonne karttuu yli 300 kilometriä hywin koskista waiwaloista matkaa. Sieltä täytyy kaikki elowarat hakea, muualta kesän aikana ei saa. Wuokkiniemessä maksoi jauhopuuda 1 rupla 80 kop. Petäjänselällä joka on 11 kilometriä pitkä tuli posti vastaan; - postilaukku kuletetaan yhdestä kestikiewaritalosta toiseen. Wähäisen ukkosen sadetta sattui tällä wälillä ja wuoroin kaunistakin ilmaa. Kulettiin siwu Kinasaaren, jossa näkyy olewan vähäinen kallio – siinä kertoi soutajamme olewan pohjattoman luolan, joka on ”Piessan koti” waan se ei kaikille näyttäydy. Kerrotaan maisteri Erwastinkin ennen käyneen sitä hakemassa waan ei onnistunut sitä löytää – se kuuluu wäliin niin ihmeellisellä tawalla peittywän. Kansa luulee, täydellä todella, kaikenlaisia salaperäisiä asioita näillä seuduin tapahtuwan. On se piessa nähtykin täällä ja ei tawallinen ihminen kuulu piisaawan ko’ossakaan sille. Kuuluu olewan wäliin häijyllä tuulella jotta wiepi lapsia, polttaa taloja, panee metsän (karhun) liikkumaan, ryskää ja pauhaa aika lailla – eipä anna ihmisten omissa asunnoissaankaan nukkua rauhassa. Tämmöistä ja wielä paljon muuta woipi karjalan kansa uskoa.

Jywälähden kestikiewariin tulimme iltasella. Tämä oli hywin miellyttävä paikka, kaikki näytti niin siistille ja somalle waikka huoneet oliwat karjalan tawalla sisustetut. Jumalan kuwia ja ”samowaaraa” ei saa puuttua pienimmästäkään talosta. Karjalassa on aina nawetta ja muut ulkokuoneet rakennetut yhteen asuinhuoneitten kanssa ja sentähden pistääkin nawetanhaju nenääsi ensimmäisenä kun astut owesta sisään. Pirtit, jotka owat pienet meidän pirttien rinnalla, owat aina siistit, lattiat puhtaat, penkit, ikkunat ja seinät samoiten, uunit niinkuin wasta walkaistut – kaikki nuhteetointa mitä pirttiin kuuluu, waan tawallisesti ei näytä olewan niin tarkkoja muitten huoneiden puhtaudessa. Tässä talossa oli kaikki siistiä. Emäntä katsoi meitä pitkään ja mekin puolestamme kummastelimme, ettei hänellä ollut senlaista lakkia päässä kuin muilla naisilla ja kohta ilmoittikin hän olewansa suomalainen, Jenny Hauru syntynyt Oulussa. Hän oli aiwan nuorena tullut naimisiin Wen. karjalaisen kanssa nimeltä Romanow, joka oli siellä kulkenut kaupalla, nyt oli hän leskenä. Kaipuulla muisteli hän syntymäseutujaan ja luuli ei milloinkaan näkewänsä niitä, wähän warainsa wuoksi. Pyysimme kahwia – emäntämme sanoi ettei hänellä ole pannua millä keittää – waan luuli toisesta talosta saawansa lainaksi. Käytyään pannun hakemassa keittikin hän meille aiwan senlaista kahwia kun Suomessa olimme oppineet juomaan. Karjalassa naiset harwoin juowat kahwia – se taitaa olla synti heidän mielestään, waan teetä sen sijaan waikka kuinka paljon.

Talossa kun vielä wiiwymme, tuli morsian ”itkettäjän” kanssa pyytämään saisiwatko ”itkeä” meille. Nuori tyttö oli wasta kihlattu ja hänen piti nyt kulkea talosta taloon ”itkemässä” rahan edestä wanhemman naisen kanssa saadakseen waroja kokoon häitä ja muita tarpeita warten. Tuntui meistä wähän wastenmieliseltä tuollainen kerjuu, waan kutsuimme kuitenkin heidät sisälle itkutaitoansa näyttämään. Nyt alkoiwat he laulaa hojottaa, morsian itkuäänellä waatteenrepale silmäinsä edessä ja itkettäjä naurussa suin. Toinen aina wähän perästä töyttäsi morsianta selkään sanoen ”kumarra sie”; silloin morsian aina laskeusi silmilleen jalkaimme eteen ja kun annoimme rahaa, alkoiwat he yhä korkeammalla äänellä hoilottaa eli pajattaa niinkuin täällä sanottiin. Laulun sanoja luulimme wenäjäksi, kun niitä emme ymmärtäneet - waan sanoi emäntämme niiden olleen karjalan suomea. Tätä lystiä olisi ehkä pitkitetty waikka kuinka kauwan, waan korwiamme ja kukkaroitamme sääliessä täytyi meidän sanoa ”jo piisaa – jo piisaa”, jotta wiimeinkin pääsimme noista erilleen.

Wielä samana iltana pitkitimme matkaa ja tulimme ½ 1 yöllä Uhtualle, jonne on Jyvälahdesta suoraan 22 kilometriä. Nyt olimme siis aina mainitussa Uhtuan kylässä, joka woisi näyttää pieneltä kaupungilta, jos talot olisiwat järjestyksessä ja Suomen tapaan rakennetut – waan kaikki owat yhden piirustuksen mukaan tehdyt. Ystäwällinen wanha ukko päästi meidät sisään siihen majataloon, jonne soutajamme meitä ohjasiiwat. Tämä kuitenkin ei ollut enään kestikiewari – waan koska ukko sanoi ”soromnoo”, niin päätimme tähän jäädä. Meille tehtiin wuode ja, wäsyneitä kun olimme, laskeusimme lewolle ja nukuimme heti waikka wuoteemme oli hyvin arwelluttawan näköinen. Hywissä, warakkaissakaan taloissa ei näytä tietäwän walkoisesta lakanasta – kunhan waan on pään alla koko wuori punaisia, kelta- ja sinikirjawia höyhenpatjoja ja loistawat peitteet peittona.

Aamulla saimme kahwia, koska meillä oli sitä matkassa ja ”maatuska” sai pannun lainaan toisesta talosta – kumminkin epäili hän lieneekö sattunut oikeata kun miehet, ”muschikat”, eiwät olleet kotona, jotta olisiwat neuwoneet – itse he eiwät ikinä olleet keittäneet eikä juoneet kahwia. – Kahwi oli kumminkin tawallista. Einettä syödessämme kysyi maatuschka ”etkös sie söisi kakkaraa? Mie paistan kakkaraa!” ja waikk’emme osanneet aawistaa, mitä kakkara on, käskimme hänen tuoda, jotta maistaisimme ja pian toi hän meille joukon hienoja, ohranjauhoista walmistettuja, raswasia pannukakkuja, joille herkuille meidän suomalaiset suut eiwät ymmärtäneet oikeaa arwoa antaa. Hyi, kun oliwat tuimalle ja ilkeälle maistuwia – syömättä täytyi jättää. Meille suomalaisille tuntui syöminen ja juominen hywin wastenmieliseltä, sillä Karjalan naisten siisteys ei näy olewan perinpohjaista. Jos tahdot juomaa – ottaa hän jonkun kupin, jota kädellään wähän pyyhkäisee – laskee siihen ”kwasaa” (wedennäköistä sahtia) ja ojentaa ”tuoss’ on wel juo” Kahwi ja teekupit owat useammassa talossa pesemättä pöydällä ja kun wieraalle niistä aletaan tarjota jotain, niin

huuhdotaan niitä kiireesti aiwan wähdssä wedessä ja auttaa pyyheliinana vaikka minkälainen puseronpalanen eli muu raasu ja pyyheliinakin jos on, niin sen puhtaus ei ole määrässä.

16 päivänä kävimme kauppias Ondronowin luona, jossa, niinkuin muuallakin, oltiin hywin kohteliaita ja wieraanwaraisia, kauppias Tichanoffilla ja muissa pienemmissä taloissa.

Pyhänä 17 päivä satoi edelläpuolenpäiwän, jottemme wiitsineet liikkua minnekään, jälkepuolisten kävimme Uhtuan uutta kirkkoa katsomassa, jossa Jumalanpalwelusta nyt ei pidettykään, koska pappi oli mennyt wirkatoimituksille Wuokkiniemeen. Kirkko oli jotenkin iso, wielä wähän keskitekoinen ja, kuten wenäläiset kirkot ainakin, sisästä koristettu kultaisilla ja monenwärisillä Jumalan ja pyhimysten kuvilla, jotka mielestämme oliwat paremmin rumat kuin kauniit. Sitten kävimme paikkakunnan wirkatalossa ”Prawlinjassa”, jossa starschina on päällysmies. Starschina oli Wen. karjalainen, waan kirjuri ummikko wenäläinen. Kuuluu tähän sitten muitakin kylän miehiä, joita aina walitaan wirantoimitukseen. Uhtualla on 3,069 henkeä ja 180 taloa, 10 talolta aina pannaan yksi mies poliisiksi – täällä siis 18 poliisia. Jokaisen näistä täytyy olla ilman palkatta 1 vuoden wirassa, starschinan 3 vuotta ja hänelle maksetaan 100 ruplaa wuodessa. Kannettiin nyt juuri weroa, jota saapi maksaa milloin haluaa – erityistä kantopäiwää ei ole. Täten woipi esimerkiksi yksi pohatta, jolla rahoja ja muuta omaisuutta on, päästä aiwan pienellä werolla, kun sitä wastoin köyhä, nälkääntywä talokas suuren poikalauman kanssa saapi maksaa monta wertaa enempi. Naisilta – oliwa niitä wähän eli paljon – ei tarwitse weroa maksaa – ne owat aiwan arwottomia. Muutenkin on laki täällä wähän kummallinen. Jos joku tuomitaan maksamaan welkaa eli sakkoa, niin ei woida ryöstön kautta saada ainoata lehmää, ainoata hewosta eikä maasta millään keinon, sillä se on kruunun. Maata ei saa toiselle myödäkään – se on sukuun kuuluwa, niin kauwan kun miespuolisia perillisiä on – jos niitä ei ole otetaan se armotta pois leskeltä ja annetaan toiselle, jolla on miehisiä henkilöitä. Sentähden ei kukaan wiitsikään maansa päälle tehdä työtä, koettawat waan kaupalla täällä Suomessa itseänsä ja joukkoansa elättää. Maanosat näkywät olewan hywin pienet – hywilläkin taloilla moniaita kapanaloja waan ja ainoastaan muutama lehmä. Köyhistä ja waiwaisista ei pidetä minkäänlaista huolta - kuin eläwät niin eläkööt, jos kuolewat niin kuolkoot. Köyhyyttä ja surkeutta näkyykin täällä, surkeutta jota ei woi epäillä, kun näkee noita kuihtuneita ihmisparkoja ja kuulee heidän itkua ja walituksia. Starschina sanoi kirjoittaneensa kolme kertaa heidän kuwernöörilleen että 96 perhettä on suuressa ruanpuutteessa saadakseen niille jonkulaista apua – saamatta minkäänlaista wastausta. Ruunun makasiinista on täälläkin myöty jauhoja, waan nyt kun warat alkawat loppua, niitä ei enään woida antaa kun kaikkein köyhimmille. Petäjäleipää on sentähden syötäwänä useammalla – waan petäjäikään ei saa metsästä rehellisellä tawalla – niitä täytyy heidän warastaa. Yksi epäkohta jota

kansa suuresti walitti, on sekin, että pappi on wenäjänkielinen. ”Kun käymme kirkossa” - sanoivat he – emme laisinkaan ymmärrä, mitä meille siellä saarnataan ja neuwotaan”. Kouluntapainenkin on olemassa, waan siinä opetus on hywin epäsäännöllistä ja lapset, jotka wiisi kuukautta owat koulua kulkeneet, osaawat tuskin kirjaimia. Näin meille kerrottiin. Jauhojen jaosta – joita wiime kewännä täältä Suomesta lähetettiin Karjalaan – tuntui paljon tyytymättömyyttä – waan ei woi oikein uskoa mitä kansa kertoo, sillä heihin näkyy juurtuneen se luulo, että wirkamiehet ja muut heidän päämiehensä eiwät milloinkaan ole rehellisiä. Näitä lahjoja Suomesta muistettiin useamman kerran mainita kyynelillä ja kiitollisuudella.

Uhtualta lähdimme 18 päiwänä jpp ja pistäysimme siwumenessä katsomassa tuota kuuluisaa Enonsuuta. Täällä tapasimme kauniin kaksikerroksisen talon – paremmin Suomen tapaan rakennetun – luonnonihanalla paikalla. Talonwäki otti meidät erittäin ystävällisesti vastaan ja sittenkun tee juotiin, pienempiä ostoksia tehtiin kauppapuodissa ja Suomen rahaa waihetettiin Wenäjän rahaksi, aloimme taas pitkittää matkaa ja tulimme Alajärwelle yöksi, jonne Uhtualta tulee 16 kilometriä. Kerjäläisiä täälläkin keräysi ympärillemme ja niistä ei pääse erilleen ennenkö saawat jotakin. Ihmisiä kerrottiin olewan pöheessä nälästä ja yksikin waimo, joka wähillä woimilla tuli luoksemme, kantaen sylissään surkean näköistä lasta, joka koetti petäjäleipäpalaisella tyydyttää nälkänsä, oli eläwänä todisteena kurjuudesta näillä seuduin.

19 päiwä oli meidän wietettävä yhdessä kohti sateen wuoksi ja wasta iltapäiwällä pääsimme lähtemään paluumatkalle Jywälahteen ja tulimme niin Oululaisen emäntämme taloon yöksi. Matkaa tänne Alajärweltä tuli 16 kilom. ja oli wälillä pieni koskikin noustawana. Erinomaisen hauskalle tuntui tulla tuohon siistiin miellyttävään taloon, - wapaasti saattoi nyt hengittää, syödä, juoda ja lewähtää.

Aamulla 20 päiwänä lähdimme Wuokkiniemelle, jossa taasen samassa talossa kun mennessäkin saimme hywää kohtelua. Käwimme täälläkin kirkkoa katsomassa. – Samanlainen kun Uhtuankin kirkko sisästä waikka pienempi. Wanhoja ja uusia Jumalankuwia, korkeita kynttilänjalkoja – enpä tiedä muuta mainita. Pappia ei ole Wuokkiniemessä – kun entinen kuoli, ei ole toista saatu.

21 päiwä aamulla lähdimme kahden köyhän ukon matkassa, jotka lupasiwat wiedä meidät Hyrylle asti. He oliwat kuulleet että neiti Wettersten olisi Wuokissa jakamassa jauhoja Wen. karjalaisille ja oliwat aikeessa mennä sinne awunpyyntöön. Rannalla, josta lähdimme, oli joukko naisia myöskin lähdössä ”syöttäjäroökynän” luokse, jotka työntyiwät weneeseen, waikk’emme olisi kowinkaan huwitetut näin isosta seurasta. Näistä matkakumppaleista pääsimme kumminkin erilleen, kun

kuulivat välillä että ”ruokaröökynä” oli ollut Latwajärwellä, waan sieltä jo mennyt pois. Ukot kuitenkin saattoivat meidät niinkuin puhe oli ollut ensin Ajuanlahteen, josta astumalla sitä huonoa taiwalta tultiin iltasella Paahkummiwaaralle, jossa Starschinan kodissa meille heti laitettiin kylpy, tarjottiin kahwia, teetä ja ruokaa sekä yösija. Aamulla 22 päiwä astuttiin taasen uusilla woimilla, käytiin ohimennessä Ison Simon talossa kahwilla ja puolen päiwän aikana olimme Malahwiassa. Tässä erosimme saattaja ukoistamme ja saimme talon isännän poikineen wiemään meitä Kyllöseen. Tässä kuulimme että karhu on tehnyt paljon wahinkoa Hawukan ja Kaariahon taloille haaskaten karjaa aika lailla. Myöskin wenäjän puolella oli se syönyt ja repinyt lehmiä. On tuokin koko rasitus näille poloisille, jotka wiime hallawuoden takia owat jo huonossa tilassa ja joilla ei nytkään ole parempaa vuotta odotettawissa. Sekä Wenäjällä että Suomen puolella on kaswullisuus aiwan huonoa ja heinääkään ei woi toiwoa kun luhta- ja puroniityt owat weneellä soudettawat alituisten sateitten wuoksi ja poutapäiwiä ei näy tulewankaan.

Nyt laskea hurotettiin nuo yhdeksän kiwistä koskea, jotka owat Hyryn ja Kyllölän välillä, waan yhdessä joka on pahin kaikista – nimittäin Kiuwas, yritti tulemaan kummat. Yhdessä mutkassa, jossa on paha louhikko tarttui weneemme kiinni ja siirtyi poikki päin waan saattajamme rohkeus ja tottuneet sauwat pelastiwat meidät silminnähtävästä waarasta. Nämä kosket owat näin tulwan aikana hywin pahat laskea ja ei olisi oudon niihin hywä ryhtyä. Myöhään tulimme Kyllöseen, panimme maata ja aamulla 23 päiwä olimme taas walmiit weneeseen astumaan, joka wei meidät Alanteelle ja wielä samana iltana saimme – kotona kun kysyttiin minkälaista oli Wenäjällä – sanoa sydämmen wakuutuksesta, ”oma maa mansikka, muu maa mustikka.”